

Michal PREUSZ, *Voda v měšťanském a šlechtickém prostředí jižních Čech na prahu novověku*, České Budějovice 2010 (= diplomová práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 136 s.

Posudek oponenta diplomové práce

Volba tématu diplomové práce Michala Preusze, jímž se stala voda v prostředí jihočeských měst a šlechtických sídel 16. století, odráží jeho studijní zaměření rozdělené mezi historii a archeologii. Název předkládané práce je velmi široký, již v anotaci ho diplomant zúžil na problematiku rozvodů vody, jejich technologickou stránkou, funkce a význam (kromě anotace také s. 15). Právě vymezení cílů práce a jejich naplnění považuji na posuzované práci za nejvíce problematické. Téma vody v obou zmiňovaných sociálních prostředích totiž nabízí velmi široký katalog otázek a rovněž pramenů, v nichž by na ně bylo možné hledat odpovědi. Je to způsobeno zejména povahou vody jako strategické suroviny všech kultur a všech období, která umožňuje hledat a nalézat informace o ní ve velkém množství dochovaných pramenů. Přestože si Michal Preusz vybral téma vedení vody, na mnoha stránkách své diplomové práce nedokázal odolat pokušení a více či méně podrobně se věnoval také dalším otázkám spojeným s tematikou využívání či vnímání vody v jihočeské předbělohorské společnosti (sám to ostatně na některých místech i přiznal, např. s. 8). Přestože si diplomant byl schopen položit zajímavé a inspirativní otázky, odpovědi na ně již čtenář v předkládané diplomové práci hledá mnohdy marně.

Šíři autorových zájmů může postihnout již stručný výčet obsahu jednotlivých kapitol předkládané práce. Diplomant svou práci rozvrhl do osmi kapitol, k nimž připojil úvod a závěr. V první se věnoval vodě a krajině v jižních Čechách, kde se stihl dotknout historické geografie, historické klimatologie a zejména způsobů zacházení s vodou v různých ročních obdobích, jak je ve své knize z roku 1580 představil Tomáš Jordán z Klausenburku. Tématem druhé kapitoly se stalo vedení vody otevřenou krajinou pomocí vodních stok, v níž diplomant zejména na základě starší literatury a vydaných pramenů shrnul poznatky o budování Zlaté stoky a Nové řeky. Vzhledem k tématu práce za stěžejní považuji třetí kapitolu věnovanou vodovodům do měst a šlechtických sídel na jihu Čech; o jejím významu ve struktuře diplomové práce vypovídá rovněž její rozsah, který je ze všech kapitol největší. Diplomant v ní prokázal schopnost kombinovat výpovědní hodnotu historických a archeologických prací stejně jako písemných a hmotných pramenů. Důkladně popsal technologickou stránku budování předmoderních dřevěných a méně často i kamenných vodovodů, jež do jihočeských měst

začaly být zaváděny zejména na přelomu 15. a 16. věku, byť celý systém byl zdokonalován po celé následující století. V místech, kam vzhledem k podmínkám nebylo možné zavést vodovod, musely být budovány vodárny, jimž Michal Preusz věnoval čtvrtou kapitolu, jež se zabývala situací v Táboře a na zámeckém sídle v Hluboké nad Vltavou. Vodovody ústily do městských i zámeckých kašen, jimiž se zabývá pátá kapitola. Diplomant se v ní v návaznosti zejména na studii Jarmily Krčálové pokusil interpretovat kašny jako uměleckohistorické objekty a věnoval se proto jejich výzdobě. Za cenné považuji zejména shromáždění dosud po-
různu roztroušených zmínek o sochařské výzdobě městských kašen a jejím symbolickém vý-
znamu. Naopak některé jeho interpretace však považuji za problematické (s. 74). Rovněž spí-
še stranou diplomantova zájmu zůstala funkce kašen v sociální komunikaci především měst-
ské společnosti, v níž právě kašny platily za oblíbené místo shromažďování ženské části po-
pulace.

Další, v pořadí šestá kapitola byla věnována studnám a cisternám v jihočeských městech 16. století. Michal Preusz se zabýval jejich konstrukční stránkou, svůj výklad se ale snažil proložit také zdravotními úvahami o čistotě vod, čerpanými zejména z již zmíněné Jordá-
novy knihy, rozšířením novozákonního motivu setkání Ježíše se Samaritánkou u Jákobovy
studně v soudobém výtvarném umění či pokusem o interpretaci symbolické výzdoby někte-
rých zámeckých studní. Stejně široký záběr se snažila postihnout také následující kapitola
věnovaná vodě v měšťanské a šlechtické domácnosti. Diplomant se na pouhých jedenácti
stranách stihl dotknout odpadního hospodaření renesančních měšťanů, vztahu měšťanů
k městským vodákům, stavění soukromých vodovodů a haltýřů, využívání vody v zámeckých
i měšťanských kuchyních (včetně používaného kuchyňského a stolního nádobí) i při osobní
hygieně a rovněž domácích lázniček. Zcela mimo vytýčený cíl diplomové práce se pak ocitla
poslední osmá kapitola nazvaná „[j]ako voda čas života našeho plyne“, kde se diplomant
chtěl věnovat symbolickému rozměru vnímání vody v předmoderní společnosti.

Z jen stručně naznačeného přehledu je patrné, že před diplomantem se ocitlo velmi široké
téma, a nemohlo být v jeho silách se s ním v této šíři vyrovnat. Je třeba přiznat, že Michal
Preusz se pokusil zhostit poměrně náročného úkolu, k němuž historie i archeologie přinesly
zatím pouze dílčí shrnutí (zejména studie Jaroslava Pánka o historicko-ekologických aspek-
tech vodního hospodaření v 16. věku či text Radka Širokého o hospodaření s vodou z pohledu
archeologa); autorovu bezpečnou orientaci v dostupné literatuře přitom považuji za klad prá-
ce. Přestože se diplomant téma své kvalifikační práce pokusil zúžit, na mnoha místech odbíhal
k dalším otázkám a problémům, které evokuje téma vody v městském i šlechtickém prostředí
16. věku. Kromě uvedené výhrady k pojetí práce bych mohl mít ještě několik dílčích dotazů.

Asi nejdůležitější se týká častého používání obvyklého sousloví „pitná a užitková voda“. Protože předpokládám, že je dílem až moderní doby, chtěl bych se diplomanta zeptat, zda podobně „rozdělovala“ vodu i společnost na počátku raného novověku, případně co bylo kritériem takového dělení.

Z uvedených důvodů doporučuji předkládanou diplomovou práci Michala Preusze k obhajobě a navrhuji hodnotit ji již jako **velmi dobrou**.

Jindřichův Hradec, 2. února 2010

doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.